

'De kracht van draagkracht' Verslag werkconferentie

Verslag werkconferentie 'De kracht van draagkracht'

De actuele ontwikkelingen in het sociaal domein zijn onderwerp van discussie tijdens de werkconferentie 'De kracht van draagkracht', op 31 januari 2019. Een kleine honderd professionals en beleidsverantwoordelijken nemen deel aan deze conferentie, onder leiding van BMC-partner Machteld Koelewijn.

De input voor de werkconferentie is het wetenschappelijk onderzoek, verricht door de Universiteit Twente en BMC, onder 108 inwoners en 44 professionals in zes gemeenten, verspreid over het land, gedurende drie jaar. De titel van het onderzoeksrapport is dan ook gelijk aan de titel van de conferentie: 'De kracht van draagkracht'. Met deze conferentie wil BMC bijdragen aan de richting en kwaliteit van de verdere transformatie van het sociaal domein sinds de decentralisatie naar de gemeenten, gericht op versterking van de draagkracht van de inwoner.

Begrippen draagkracht en draaglast verhelderd

Onderzoekers Bas Denters en Daniëlle Overdijk lichten het onderzoek toe, om te beginnen met een duiding van de begrippen draagkracht en draaglast. Onder draaglast wordt verstaan het totaal van problemen die inwoners ervaren, bijvoorbeeld op het gebied van veiligheid, financiën of opvoeding. Draagkracht is het vermogen om - met hulpbronnen - de draaglast te dragen. Draagkracht bestaat uit twee componenten: de individuele vaardigheden (persoonlijk kapitaal) en het sociale netwerk en voorzieningen in het voorliggend veld (sociaal kapitaal) die ingezet kunnen worden. Ten aanzien van de verschillende vormen van draagkracht en draaglast (en de combinatie daarvan) zijn de deelnemers aan het onderzoek in vier categorieën in te delen.

	geen persoonlijke kapitaal (competenties)	wel persoonlijk kapitaal (competenties)
geen sociaal kapitaal (netwerk en benutten voorzieningen)	geen draagkracht	persoonlijke draagkracht
wel sociaal kapitaal (netwerk en benutten voorzieningen)	netwerkdraagkracht	dubbele draagkracht

Het is de kunst om te ontdekken over welke vorm van draagkracht een inwoner beschikt. In een derde van de casussen blijken mensen zwak te scoren op zowel persoonlijk als sociaal kapitaal. Dat betekent dat in twee derde van de casussen een vorm van draagkracht aanwezig is.

Meetinstrument in de praktijk

In het kader van dit onderzoek is er een meetinstrument ontwikkeld dat ook in het vervolg bruikbaar is om inzicht te krijgen in de professionele praktijk en de verschillende gradaties in draagkracht van inwoners. Voor professionals is het meetinstrument een hulpmiddel om bewust keuzes te maken, zoals tijdens de conferentie ook door de professionals zelf wordt bevestigd. Een voorbeeld: moet je als professional inzetten op sociaal kapitaal bij een inwoner die daar (nog) niet over beschikt of juist de competenties versterken die al enigszins aanwezig zijn? Het meten van ontwikkelingen en resultaten helpt bij het maken van afwegingen in het vervolg.

Het onderzoek van UT en BMC was geconcentreerd op drie meetmomenten tussen begin 2016 en eind 2018, die de ontwikkeling van de 108 inwoners lieten zien. De inschattingen van de situatie door de inwoners zelf en door de begeleidende professional zijn met elkaar vergeleken. De inwoners blijken positiever te zijn over de ontwikkeling van hun competenties dan de professionals. Beide groepen oordelen positief over de groei van het sociaal kapitaal gedurende het onderzoek. Ook vinden beide groepen dat de draaglast in deze periode is afgenomen: een positief resultaat voor de betrokken gemeenten die gericht inzetten op dit doel. Maar ook hierover zijn de inwoners iets positiever dan de professionals.

Tijd, samenspraak en doelen

Door dit onderzoek is er meer duidelijk geworden over de 'werkzame bestanddelen' voor draagkrachtversterking. Investeren in zowel persoonlijke competenties als het sociaal kapitaal (inclusief het benutten van het voorliggend veld van buurthuis, verenigingen, e.d.) werkt, mits er bewuste keuzes zijn gemaakt over het wat en hoe. Ook moet er voldoende tijd zijn om een aanpak te ontwikkelen in samenspraak met de inwoner en moet er sprake zijn van samenwerking met

Gespreksleider Roel Wever (BMC):

'Werkt zelfredzaamheid in de praktijk van de gemeente Haarlemmermeer?'

Tom Horn (Haarlemmermeer):

'Ja, dat blijkt uit de voortgang die we meten in de vorm van een transformeermonitor. Ook via rapportcijfers krijgen we positieve feedback. De sociaal makelaar zorgt voor de koppeling tussen professionals zoals de huisarts of wijkverpleegkundige en de informele structuur. Er lijken geen mensen tussen wal en schip te vallen.'

netwerkpartners en het voorliggend veld. Dat professional en inwoner tot een gedeelde visie komen is een belangrijk aandachtspunt. Formuleren van heldere doelen van de aanpak is cruciaal. Vaak wordt in de praktijk echter direct gedacht in termen van activiteiten in plaats van over het doel dat met die activiteiten bereikt moet worden. Dan wordt het lastig om te volgen of het gewenste resultaat behaald wordt en is ook het evalueren van de gevolgde aanpak lastig.

'Op de goede weg'

Gezien de hectiek van de transformatie in het sociaal domein beoordeelden de onderzoekers de resultaten die zijn geboekt in de aanpak van draagkracht positief: 'We zijn op de goede weg.' Dat die weg inderdaad nog niet voltooid is, bleek uit de impressies van de professionals uit de betrokken gemeenten en hun vragen naar meer kennis en doorontwikkeling van het instrumentarium. Ook de discussie tussen deskundigen Evelien Tonkens, Tom Horn, Frans Vos, Arie Korsten en Bas Denters maakte

Frans Vos (BMC): 'In de meeste gemeenten zijn er wijkteams. Die moeten een goede relatie hebben met voorzieningen in het voorliggend veld. Als je hier geen goede verbinding mee maakt, lukt je transformatie niet. Dan tuig je nieuwe bureaucratie op. Geef niet te veel aandacht aan het goedkoper maken van de zorg, maar richt je op een grotere inclusiviteit en zelfredzaamheid van je inwoners.'

duidelijk dat er nog heel wat denkwerk en doorlichting van praktijkervaring nodig is om de individuele problematiek en het collectieve belang in evenwicht te brengen.

Heleen Rijnkels en Frans Vos, begeleiders van het onderzoek, nemen de uitdaging aan om vanuit BMC (in samenwerking met Saxion Hogeschool en de Werkplaats Sociaal Domein) de vertaalslag te maken van wetenschap naar praktijk, van abstract begrippenkader naar concrete aanpakken, geïllustreerd met concrete casussen. Er zijn handreikingen nodig in de vorm van concrete instrumenten, naast kennis en ervaring. Wat in ieder geval helpt is een systematische werkwijze, waarbij de professional voortdurend moet checken of de inwoner en de professional nog dezelfde visie op de aanpak hebben.

Evelien Tonkens (socioloog) plaatst kritische kanttekeningen bij het begrip zelfredzaamheid:

'Zelfredzaamheid is een mal en onscherp ideaal. De term lijkt ernaar te verwijzen dat er eerst iemand anders was die jou redde en nu moet je jezelf redden.' Zij vindt het sociaal team een goede uitvinding, omdat daarin meer aandacht is voor de ondersteuningsvraag van mensen. Er is meer aandacht nodig voor oorzaken en stressfactoren waaronder mensen lijden, zoals een structureel te laag inkomen.

Arie Korsten

(werkzaam bij de Eigen Kracht Centrale):

'Eigen kracht draait om besluitvorming, zeggenschap van de mensen zelf. Anderen kunnen daarbij helpen, dat is fijn, maar de regie hoort bij de persoon die problemen heeft, zelf. Daarbij is het ook de moeite waard om te kijken naar de periode voordat de problemen er waren.'

Bas Denters (onderzoeker UT):

'Elk individu opereert in een context. Het is dus altijd erg belangrijk om met de mensen zelf te bespreken hoe zij hun situatie willen aanpakken. Dat moet vanuit een organisch perspectief, dus: een plan maken met de blik op de mogelijkheden van de omgeving.'

Adviezen aan professionals en gemeenten

Het onderzoek 'De kracht van draagkracht', gezien door de praktijkkennisbril van professionals en adviseurs, leidt tot de volgende adviezen aan het professionele veld:

- Zorg voortdurend voor een gedeelde visie op de problematiek van inwoner en professional. Het is interessant om te snappen waarom een inwoner zijn eigen draagkracht anders beoordeelt dan de professional.
- Volg een systematisch werkproces bij het inzetten op draagkracht (inclusief het verminderen van handelingsverlegenheid) en heb expliciet aandacht voor de verschillende aspecten van draagkracht.
- Heb niet alleen aandacht voor draagkracht in de brede vraagverheldering, maar ook bij het maken van een ondersteuningsplan en bij het inzetten van concrete activiteiten.
- Vermors je tijd niet wanneer er ernstige lastproblemen zijn die eerst opgelost kunnen worden; het gaat om maatwerk.
- Geef de inwoner zelf invloed op acties, maar zorg ervoor dat de acties altijd zijn afgeleid van het samen vastgestelde doel.
- Werk goed samen met het voorliggend veld, en sta ervoor open om daarvan te leren.
- Geef het proces tijd, deel het op in kleine stapjes van doel naar effectieve interventie, maar zorg ervoor dat mensen niet uit beeld verdwijnen; volg/onderzoek het proces van intake tot resultaat.

Roel Wever (BMC):

'Hoe kunnen we met de kennis uit het onderzoek gemeenten en organisaties helpen?'

Frans Vos (BMC):

'De zorg is bedrijfsmatig georganiseerd. Daardoor ontstaat er spanning tussen professionele zorg en informeel contact. We moeten er samen voor zorgen dat het leven van de inwoner centraal staat, in diens eigen context.'

Tom Horn (Haarlemmermeer):

'Je moet kijken naar het begin van de situatie. Wanneer een alleenstaande moeder geen woning kan vinden, hoef je het verder niet te hebben over zelfredzaamheid. En het is belangrijk om consensus tot stand te brengen tussen welzijnswerk en zorgaanbieders.'

Bas Denters (onderzoeker UT):

'Zorg dat mensen concreet geëquipeerd worden. Daar horen ook zaken bij als inkomensondersteuning en openbaar vervoer. Zorg dat mensen hun weg weten te vinden.'

Naast adviezen aan de werkers in de praktijk van het sociaal domein, formuleerde de zaal met professionals, wetenschappers en adviseurs ook adviezen aan beleidsmakers, met name van de gemeenten:

- Bevorder een gemeenschappelijke inzet en zorg voor ontkokering tussen de partijen, met name financieel.
- Geef ruimte voor de context van de inwoner, met name ten aanzien van de draaglast.
- Eigen competenties en netwerk sturen niet altijd naar een oplossing; er moet met name aandacht zijn voor het basale belang van voldoende inkomen en de stress die daarmee gemoeid is, evenals voor het feit dat de samenleving (bijvoorbeeld op het gebied van belastingen) voor sommige mensen wel erg complex is.
- Soms leiden interventies langdurig niet tot resultaten; dan moet er ruimte zijn om de bakens te verzetten en de vraag weer bij de inwoner terug te leggen.
- Wanneer er creatieve oplossingen in beeld komen, zorg dan dat er geen regels en praktische bezwaren in de weg staan. Zorg voor dialoog en empowerment, op straat en aan de keukentafel.
- Beschouw het 'voorveld' als het 'hoofdveld'.
- Niet altijd is de inzet van het sociaal netwerk productief: soms komen dan ook de kwade geesten of moeilijke relaties uit het verleden mee; heb daar aandacht voor.
- Heb waardering voor het werk van de professionals en zorg dat zij verder kunnen werken aan hun kennis en vaardigheden. Geef ze voldoende tijd om samen met de inwoner te werken aan gedeelde doelen en resultaatgerichte interventies.
- Ontwikkel een visie op de rol en de positie van sociale teams of wijkteams, in samenwerkingsverbanden met andere organisaties. Zorg ervoor dat het geheel overzichtelijk is en voorkom dat professionals door de bomen het bos niet meer zien.

BMC
Spacelab 4
3824 MR Amersfoort

P.O. box 490
3800 AL Amersfoort

033 - 496 52 00
info@bmc.nl
www.bmc.nl

Meer informatie?

Voor meer informatie: zie het volledige **onderzoeksrapport** of de **publieksversie**,
of neem contact op met:

Heleen Rijnkels
senior adviseur
heleen.rijnkels@bmc.nl
06 - 22 97 95 10

Jeroen Jonker
senior adviseur
jeroen.jonker@bmc.nl
06 - 30 77 62 95

Machteld Koelewijn
partner
machteld.koelewijn@bmc.nl
06 - 27 25 32 66

Kijk voor meer informatie op www.bmc.nl